

VERICA TRSTENJAK
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2008. szeptember 4.¹

Tartalomjegyzék

I	– Bevezetés	I - 8643
II	– Jogi háttér.	I - 8643
III	– A tényállás, az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés	I - 8645
	A – A tényállás.	I - 8645
	B – Az ír versenyhatóság előtti eljárás és a bírósági alapeljárás	I - 8647
	C – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés	I - 8648
IV	– A Bíróság előtti eljárás	I - 8650
V	– A felek érvei	I - 8650
VI	– Jogi értékelés	I - 8653
	A – A célzott versenykorlátozás fogalma	I - 8653
	1. Az EK 81. cikk tartalma, szerkezete és alkalmazása	I - 8653
	a) Az EK 81. cikk szerkezete	I - 8653
	b) Az EK 81. cikk alkalmazása	I - 8654
	2. Célzott versenykorlátozás	I - 8655

1 – Eredeti nyelv: német.

a) Releváns kritérium	I - 8656
b) Nyilvánvaló versenykorlátozások?	I - 8657
c) Zárt lista?	I - 8657
d) Jogi és gazdasági környezet	I - 8658
3. Eredmény	I - 8661
B – Versenykorlátozás-e a célja a BIDS-szerződésekhez hasonló megállapodásoknak?	I - 8661
1. A piaci politika önálló meghatározására vonatkozó szabadság korlátozása	I - 8661
2. A piaci viszonyokra gyakorolt hátrányos hatás	I - 8662
a) A teljes feldolgozóipari ágazat termelési kapacitásának 25%-kal történő csökkentése	I - 8663
b) A kilépők piacelhagyása	I - 8666
c) Hozzájárulások fizetése	I - 8667
d) Használatra és rendelkezésre vonatkozó előírások	I - 8668
e) Eredmény	I - 8670
3. A BIDS-szerződések által követett célok figyelembevétele	I - 8670
4. Eredmény	I - 8671
C – A BIDS-szerződésekhez hasonló megállapodás elemeinek végső értékelése	I - 8671
VII – Véggövetkeztetések	I - 8673
I - 8642	

I – Bevezetés

1. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya a célzott versenykorlátozás EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő fogalmának értelmezése. Az ügy gazdasági hátterében az ír marha- és borjúhús feldolgozóipari ágazatban (a továbbiakban: feldolgozóipari ágazat) tapasztalható, az előterjesztő bíróság által jelzett kapacitástöbblet áll. A feldolgozóipari ágazat a tenyésztőktől szerzi be a szarvasmarhát, levágják és kicsontozzák, majd belföldre és külföldre értékesítik a marha- és borjúhúst. A feldolgozók megállapodásokkal kívánják csökkenteni a kapacitástöbbletet.

2. A nemzeti bíróság előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésével arra keres választ, hogy az EK 81. cikkben szereplő célzott versenykorlátozás fogalmát úgy kell-e értelmezni, hogy az kiterjed a feldolgozók közötti megállapodásokra. Ezáltal az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés két szempontból is korlátozott. Egyrészt csak azokra a megállapodásokra vonatkozik, amelyek versenykorlátozó célúak, azokra azonban nem, amelyek versenykorlátozó hatásúak. Másrészt csak arra vonatkozik, hogy a megállapodások az EK 81. cikk (1) bekezdésében meghatározott versenykorlátozó megállapodások alapvető tilalmának hatálya alá esnek-e, arra azonban nem kérdez rá, hogy a megállapodások pozitív hatásai miatt nem tekinthetők-e mégis a közös piaccal összeegyeztethetőnek az EK 81. cikk (3) bekezdése alapján.

II – Jogi háttér

3. Az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében a közös piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, így különösen:

- a) a beszerzési vagy eladási árak, illetve bármely egyéb üzleti feltétel közvetlen vagy közvetett rögzítése;
- b) a termelés, az értékesítés, a műszaki fejlesztés vagy a befektetés korlátozása vagy ellenőrzése;
- c) a piacok vagy a beszerzési források felosztása;
- d) egyenértékű ügyletek esetén eltérő feltételek alkalmazása az üzletfelekkel szemben, ami által azok hátrányos versenyhelyzetbe kerülnek;

- e) a szerződések megkötésének függővé tétele olyan kiegészítő kötelezettségeknek a másik fél részéről történő vállalásától, amelyek sem természetüknél fogva, sem a kereskedelmi szokások szerint nem tartoznak a szerződés tárgyához.
- részesedését a belőle eredő előnyből anélkül, hogy:

4. Az EK 81. cikk (3) bekezdése értelmében az EK 81. cikk (1) bekezdése rendelkezéseinek alkalmazásától azonban el lehet tekinteni az olyan esetekben, amikor

- a) az érintett vállalkozásokra olyan korlátozásokat róna, amelyek e célok eléréséhez nem nélkülözhetetlenek;

– a vállalkozások közötti megállapodás vagy megállapodások csoportja;

- b) lehetővé tenné ezeknek a vállalkozásoknak, hogy a kérdéses áruk jelentős része tekintetében megszüntessék a versenyt.

– a vállalkozások társulásai által hozott döntés vagy döntések csoportja;

– az összehangolt magatartás vagy összehangolt magatartások csoportja

5. A Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet² 1. cikkének (1) és (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

hozzájárul az áruk termelésének vagy forgalmazásának javításához, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdításához, ugyanakkor lehetővé teszi a fogyasztók méltányos

² – HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.

„(1) A Szerződés 81. cikke (1) bekezdésének hatálya alá tartozó olyan megállapodások, döntések és összehangolt magatartások, amelyek nem felelnek meg a Szerződés 81. cikkének (3) bekezdésében foglalt feltételeknek, tiltottak, anélkül hogy ezt előzetes határozatnak kellene megállapítania.

(2) A Szerződés 81. cikke (1) bekezdésének hatálya alá tartozó olyan megállapodások, döntések és összehangolt magatartások, amelyek megfelelnek a Szerződés 81. cikkének (3) bekezdésében foglalt feltételeknek, nem tiltottak, anélkül hogy ezt előzetes határozatnak kellene megállapítania.”

III – A tényállás, az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

A – A tényállás

6. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem alapján fennálló kapacitástöbblet az írországi feldolgozóipari ágazatban többek között a következő okokra vezethető vissza: a múltban a feldolgozóüzemek építése és felszerelése a marha- és borjúhús iránti tényleges igénytől függetlenül komoly támogatásban részesült. Emellett a feldolgozandó

szarvasmarha mennyiségét korábban erős szezonális ingadozás jellemezte. Ez azzal járt, hogy a szezonális csúcsidőszakokban nagy mennyiségben kellett biztosítani a feldolgozást. A szarvasmarha-tenyésztés szezonális jellemzői időközben megszűntek. Bizonyos mértékű szezonális ingadozások mindenestre még most is előfordulnak. A feldolgozóüzemek összkapacitása azonban még a szezonális csúcsidőszakokban is mintegy 32%-kal meghaladja a feldolgozott mennyiséget.

7. Mivel a marha- és borjúhúságazat jelentős szerepet játszik az ír nemzetgazdaságban, az ír kormány és a feldolgozóipari ágazat képviselői megbíztak egy gazdasági tanácsadó céget egy piaci tanulmány elkészítésével. E piaci tanulmány célja azon lehetőségek meghatározása volt, amelyek hosszú távon növelik az írországi marha- és borjúhúságazat valamennyi szereplőjének jövedelmezőségét.

8. Az 1998-ban megjelent piaci tanulmány megállapította, hogy nagymértékű kapacitástöbblet van jelen a feldolgozóipari ágazatban, és azt prognosztizálta, hogy e többletkapacitás a teljes feldolgozóipari ágazat jövedelmezőségének csökkenéséhez fog vezetni. Ez a prognózis lényegében a következő megfontoláson

alapult: egy adott feldolgozó profitja szempontjából egyrészt a szarvasmarha felvásárlási ára és a feldolgozás költségei, másrészt a marha- és borjúhús eladási ára közötti árrés a meghatározó. A feldolgozó profitjának nagysága különösen a feldolgozóüzem kihasználtságán és a többletkapacitáson múlik. A magasabb kihasználtság mellett méretgazdaságossági előnyök jelentkeznek, amelyek csökkentik a feldolgozás költségeit. A többletkapacitás élénkíti a feldolgozók közötti versenyt a marha- és borjúhús értékesítése terén, és ezzel csökkenő árakhoz vezet. A tanulmány emellett azt prognosztizálja, hogy a feldolgozók jövedelmezőségének csökkenése idővel ahhoz fog vezetni, hogy egyes piaci szereplők elhagyják a feldolgozóipari ágazatot.

9. A piaci tanulmány megoldásként a feldolgozóipari ágazatban működő feldolgozók számának csökkentését javasolja. Egy kártalanítási rendszer ösztönözné a piac elhagyását. A piaci tanulmány kiemelte a teljes feldolgozóipari ágazat szintjén jelentkező költségelnyöket, és ezt 18 millió ír fontra (IEP) becsülte; további hatékonyságot ösztönző intézkedésekkel további 14 millió IEP költségelnyőt lehetne elérni.

10. A Minister for Agriculture and Food (mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter) által létrehozott Beef Task Force (Marha- és Borjúhús Munkacsoport) 1999-ben készített jelentést. Ez a jelentés elfogadta a piaci tanulmány megállapításait, és felszólította a

feldolgozóipari ágazatot a tanulmányban foglaltak végrehajtására.

11. A Beef Industry Development Society Ltd-t (a továbbiakban: BIDS) 2002-ben alapították feldolgozók. A BIDS jelenlegi tagjai állítják elő az Írországból értékesített marha- és borjúhús mintegy 93%-át. A BIDS társasági célja a gazdasági tanácsadó cég piaci tanulmányában és a Marha- és Borjúhús Munkacsoport jelentésében foglaltak végrehajtása. Ennek érdekében a BIDS kidolgozott egy megállapodást (a továbbiakban: BIDS-megállapodás). A BIDS-megállapodás célja a feldolgozóipari ágazat összkapacitásának 25%-kal való csökkentése egy éven belül. Ennek érdekében a BIDS-megállapodás az alábbiakat tartalmazza.

12. A BIDS tagjai közül a feldolgozók egy részének (a továbbiakban: kilépők) a BIDS-szel kötött szerződésben kellene kötelezniük magukat arra, hogy elhagyják a feldolgozóipari ágazatot, leállítják feldolgozóüzemeiket, és két éves versenytilalmi kötelezettséget vállalnak (a továbbiakban: kilépési szerződések). A kilépési szerződések emellett azt a kötelezettséget is tartalmazzák, hogy a leállított feldolgozóüzemekhez tartozó földterületeket öt éven keresztül nem használják marha- és borjúhús-feldolgozásra (a továbbiakban: használati korlátozás), az elsődleges marha- és borjúhús-feldolgozásra használt berendezéseket pedig Írországból feldolgozóknak kizárólag tartalék berendezésnek vagy tartalék alkatrésznek adják el, vagy Írországon kívül értékesítik azokat (a továbbiakban: rendelkezési korlátozás). Nem lehetséges, hogy egy feldolgozó csak egyes üzemeit állítsa le.

A Barry Brothers (Carrigmore) Meats Ltd-vel (a továbbiakban: Barry Brothers) a BIDS már megkötötte a kilépési szerződést.

13. Ellentételezéseképpen a kilépőket a BIDS kártalanítaná. A társaságon belül a kártalanításokat a BIDS azon tagjai finanszíroznák, akik továbbra is a feldolgozóipari ágazatban maradnak (a továbbiakban: maradók).

14. A hozzájárulások fizetése lépcsőzetes: amennyiben a maradó nem lépi túl a szokásos vágási mennyiségét, akkor 2 euró hozzájárulás esik egy feldolgozott szarvasmarhára, amennyiben a szokásos vágási mennyiségét túllépi, akkor a szokásos vágási mennyiségen felül minden egyes feldolgozott szarvasmarha után 11 euró hozzájárulást kell fizetni. A szokásos vágási mennyiséget a feldolgozó által a BIDS-megállapodás életbelépését megelőző három évben levágott átlagos mennyiség alapján határozzák meg.

B – Az ír versenyhatóság előtti eljárás és a bírósági alapeljárás

15. Miközben a BIDS-megállapodás kidolgozása folyt, a BIDS igyekezett egyezsége jutni az ír Competition Authorityval (a továbbiakban: Competition Authority). A Competition Authority 2003. június 5-én és 26-án jelezte a BIDS-nek, hogy álláspontja szerint a

BIDS-megállapodás és a Barry Brothersszal kötött kilépési szerződés (a továbbiakban a BIDS-megállapodás és a Barry Brothersszal kötött kilépési szerződés együtt: BIDS-szerződések) nem egyeztethető össze az ír versenyjoggal. 2003. június 30-án a Competition Authority annak megállapítását kérte az ír High Courttól (a továbbiakban: High Court), hogy a BIDS-szerződések az EK 81. cikkbe ütköznek.

16. 2006. július 27-i ítéletével a High Court elutasította a Competition Authority kérelmét. Az elutasítást azzal indokolta, hogy a BIDS-szerződések nem tartoznak az EK 81. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom hatálya alá. A BIDS-szerződéseknek nem céljuk a verseny korlátozása, mivel azoknak nem tárgya az EK 81. cikk (1) bekezdésének a)–c) pontja értelmében vett árak rögzítése, ügyfelek felosztása vagy a termelés korlátozása. Az összkapacitás csökkentése nem tekinthető a termelés korlátozásának. Emellett a BIDS-szerződések nem rendelkeznek versenykorlátozó hatással. Az összkapacitás 25%-kal történő csökkentése csak akkor jelentene versenykorlátozást, ha az kapacitáshiányhoz vezetne, ami az árak emelkedését eredményezné. Mivel a marhás és borjúhús össztermelése Írországban a jövőben nem fog nőni, ellenkezőleg, csökkenő tendenciát fog mutatni, még az összkapacitás 25%-os csökkentése mellett is biztosítható valamennyi szarvasmarha feldolgozása. Emellett előreláthatólag az árak sem fognak emelkedni. A hozzájárulások fizetése

ugyan növeli a feldolgozók feldolgozási költségeit, az áremelkedés ugyanakkor már csak azért is kizárható, mert az összkapacitás csökkentése méretgazdaságossági előnyökhöz vezet a maradéknál, és a feldolgozók ügyfelei erős tárgyalási pozícióval rendelkeznek.

20. A Competition Authority a High Court határozatát megtámadta az ír Supreme Court (a továbbiakban: Supreme Court) előtt.

17. A High Court szerint a használati és a rendelkezési korlátozások szintén nem jelentenek versenykorlátozást. Ugyan a jelenlegi piaci helyzetben gazdaságilag nem jövedelmező új feldolgozóüzemeket építeni, a lehetséges versenytársak azonban más feldolgozóüzemek (maradóktól vagy nem BIDS-tagoktól történő) megvásárlásával beléphetnek a piacra.

C – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

18. Összességében a BIDS-szerződések nem kifogásolhatók oly módon, hogy azokat célzott versenykorlátozásnak lehetne minősíteni.

21. A Supreme Court álláspontja szerint a jogvita az EK 81. cikk (1) bekezdésére vonatkozó értelmezési kérdést vet fel, amelynek megválaszolása szükséges az alapügyben meghozandó határozatához. Ezért az EK 234. cikk alapján a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé előzetes döntéshozatal céljából:

19. Emellett a High Court azon az állásponton volt, hogy nem teljesülnek az EK 81. cikk (3) bekezdésében foglalt feltételek. A BIDS nem bizonyította, hogy a fogyasztók méltányosan részesednének az előnyből. Az EK 81. cikk (3) bekezdése egyébként nem releváns, mivel már eleve nem érvényesül az EK 81. cikk (1) bekezdésében foglalt alapvető tilalom.

„Amennyiben valamely bíróság véleménye szerint jogilag megkövetelt módon bizonyítást nyert, hogy:

- a) kapacitástöbblet van a marha- és borjúhúsfeldolgozó-iparban, amelynek mértéke a termelés maximumával számolva körülbelül 32%;

- b) e többletkapacitás középtávon súlyos következményekkel fog járni az ipar egészének nyereségességére nézve;
- c) bár [...] e kapacitástöbbletek hatása még nem érezhető jelentős mértékben, független szakértők szerint rövid távon e kapacitástöbbletek nem szüntethetők meg hagyományos piaci intézkedésekkel, idővel azonban nagyon jelentős veszteségekhez és végső soron ahhoz fognak vezetni, hogy feldolgozók és üzemek hagyják el az iparágat;
- d) a marha- és borjúhúsellátás piacának az iparágban körülbelül 93%-át képviselő marha- és borjúhús-feldolgozók megállapodtak, hogy lépéseket tesznek a kapacitástöbbletek megszüntetésére, és készek hozzájárulást fizetni azon feldolgozók részére, akik hajlandók megszüntetni a termelést, és az említett feldolgozók, azaz tíz vállalkozás, jogi személyt (társaság)³ hoznak létre a következőként jellemezhető megállapodás végrehajtása céljából:
1. a működő kapacitás megközelítőleg 25%-át képviselő üzemek [...] ⁴, amelyek évente 420 000 állatot vágnak le és dolgoznak fel, megállapodást kötnek a megmaradó vállalkozásokkal [...] ⁵, hogy elhagyják az iparágat, és kötelezettséget vállalnak az alábbi feltételek betartására;
 2. a kilépők aláírnak egy kétéves versenytilalmi záradékot az ír sziget teljes területén történő szarvasmarha-feldolgozás tekintetében;
 3. a kilépők üzei leállításra kerülnek;
 4. a leállított üzemekhez tartozó földterületeket öt éven keresztül nem használják marha- és borjúhús-feldolgozásra;

3 – Ezalatt a BIDS értendő.

4 – Elhagyásra került az „(a továbbiakban: kilépők)” kiegészítés.

5 – Elhagyásra került az „(a továbbiakban: maradók)” kiegészítés.

5. szakaszos fizetési ütemezésben kártalanítást fizetnek a kilépőknek azokból a kölcsönökből, amelyeket a maradók bocsátanak a társaság rendelkezésére;
6. valamennyi maradó önkéntes hozzájárulást fizet a társaságnak egyenként két euró összegben a hagyományos százalékarányt meg nem haladó vágások után, és tizenegy euró összegben ezen szám felett;

és egyetértés van abban, hogy a megállapodás az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazásában érezhető hatást gyakorolhat a tagállamok közötti kereskedelemre, e megállapodást olyannak kell-e tekinteni, amelynek célja – amit el kell különíteni a hatásától –, hogy a versenyt akadályozza, korlátozza vagy torzítsa a közös piacon, és ezért összeegyeztethetetlen az Európai Közösséget létrehozó szerződés 81. cikkének (1) bekezdésével?”

7. a hozzájárulásokat a maradók kölcsöneinek visszafizetésére használják fel, és a hozzájárulások megszűnnek a kölcsönök visszafizetésével;
8. a kilépők a marha- és borjúhús elsődleges feldolgozására használt berendezéseiket kizárólag tartalék berendezésnek vagy tartalék alkatrésznek adják el a maradóknak, vagy az ír sziget területén kívül értékesítik azokat;
9. a maradók szabadságát a termelés, az árképzés, az értékesítés feltételei, az import és export, a kapacitás növelése és egyéb tekintetében nem érintik,

IV – A Bíróság előtti eljárás

22. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem 2007. április 20-án érkezett a Bíróságra. Az írásbeli eljárás során a BIDS, a Competition Authority, a belga kormány és a Bizottság terjesztett elő észrevételeket. A 2008. június 4-i tárgyaláson a Competition Authority, a BIDS és a Bizottság kiegészítette észrevételeit.

V – A felek érvei

23. A BIDS, a Competition Authority, a Belga Királyság és a Bizottság egyetért a következőkben: az EK 81. cikk (1) bekezdése különbséget tesz a versenykorlátozások között aszerint, hogy az célként vagy hatásként jelenik meg. Célzott versenykorlátozás esetén nem

kell bizonyítani a hatást. Annak vizsgálata során, hogy fennáll-e a célzott versenykorlátozás, nemcsak a megállapodás tartalmát, hanem a jogi és gazdasági környezetet is figyelembe kell venni.

24. A felek között nincs egyetértés abban a kérdésben, hogy mikor beszélhetünk célzott versenykorlátozásról, és hogy a BIDS-szerződések e fogalom alá esnek-e. A BIDS szerint a BIDS-szerződések nem tekinthetők célzott versenykorlátozásnak, ezzel szemben a Competition Authority, a Belga Királyság és a Bizottság az ellenkező állásponton van.

25. A BIDS a célzott versenykorlátozásokat a különösen súlyos korlátozásokkal és azon megállapodásokkal azonosítja, amelyek *per se* korlátozzák a versenyt. A BIDS szerint a megállapodások e kategóriáját megszorítóan kell értelmezni, és az csak a súlyos versenykorlátozások korlátozott számára terjed ki, mint amilyen az árak rögzítése, a termelés korlátozása, illetve a piac vagy az ügyfelek felosztása. Csak az ilyen nyilvánvaló és ilyen káros megállapodások esetén lehet célzott versenykorlátozásról beszélni.

26. A BIDS álláspontja szerint a BIDS-szerződések nem tekinthetők célzott versenykorlátozásnak. A BIDS-szerződések jogi és gazdasági környezetének ismeretében egyértelmű, hogy ezeket nem lehet a célzott versenykorlátozások kategóriájába sorolni. A BIDS e tekintetben a High Court megállapításaira hivatkozik, melyek szerint nem csökken az össztermelés, és nem emelkednek

az árak. A GlaxoSmithKline Services kontra Bizottság ügyben hozott ítéletből⁶ az következik, hogy az ilyen körülményeket figyelembe kell venni. Emellett a maradók mozgásteret termelési kvótáik, piaci részesedésük és áraik tekintetében nem korlátozott. Ezen túlmenően azt is figyelembe kell venni, hogy a BIDS-szerződések jogszerű célt, a többletkapacitások csökkentését szolgálják. A hozzájárulások fizetése, a versenytilalom, valamint a használatra és rendelkezésre vonatkozó előírások e cél eléréséhez szükséges intézkedések. A BIDS emellett nem titokban tárgyalta.

27. A BIDS szerint e körülmények figyelembevétele azt eredményezi, hogy a BIDS-szerződések nem olyan nyilvánvalók vagy olyan versenyellenesek, hogy a célzott versenykorlátozások kategóriájába lehessen sorolni azokat.

28. A *Competition Authority* álláspontja szerint a nyilvánvaló versenykorlátozások vagy a különösen súlyos korlátozások esetén lehet célzott versenykorlátozásról beszélni. A nyilvánvaló versenykorlátozások vagy a különösen súlyos korlátozások listája ugyanakkor

⁶ – A T-168/01. sz., GlaxoSmithKline Services kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítélet (EBHT 2006., II-2969. o.).

nem zárt. A felek céljának vizsgálata nem szükséges. A GlaxoSmithKline Services kontra Bizottság ügyben hozott ítéletből⁷ nem lehet következtetéseket levonni a jelen ügyre vonatkozóan.

29. A BIDS-szerződések tartalmából nyilvánvaló, hogy ezek célja a verseny korlátozása. A Competition Authority e tekintetben arra utal, hogy az összkapacitás mintegy 25%-át képviselő feldolgozó fogja elhagyni a feldolgozóipari ágazatot. Álláspontja szerint ez a termelés korlátozását jelenti. Emellett a Competition Authority utal az árak emelkedésére, amelynek kiváltói a hozzájárulások fizetése, a kilépőkre vonatkozó használati és a rendelkezési korlátozások, illetve az a körülmény, hogy a maradék nem feltétlenül a leghatékonyabb feldolgozók közül kerülnek ki. Álláspontja szerint a BIDS-szerződések ezen elemei is célzott versenykorlátozásoknak minősülnek.

30. A BIDS-szerződések pozitív hatásait az EK 81. cikk (3) bekezdésének keretében kell figyelembe venni.

31. A célzott versenykorlátozás fogalmának értelmezésével összefüggésben a *Belga Királyság* az EK 81. cikk szerkezetére hívja fel a figyelmet. Tekintettel arra a körülményre, hogy az 1/2003 rendelet hatálybalépése óta a vállalkozások kötelesek maguk elvégezni a megállapodások értékelését, hangsúlyozni

kell az EK 81. cikk (1) bekezdése és az EK 81. cikk (3) bekezdése közötti különbséget. Az EK 81. cikk (1) bekezdésének keretében csak annak vizsgálatára kerül sor, hogy fennáll-e versenykorlátozás. Ettől meg kell különböztetni azt a kérdést, hogy egy az EK 81. cikkének (1) bekezdésében foglalt alapvető tilalomba ütköző megállapodás összeegyeztethető lehet-e a közös piaccal az EK 81. cikk (3) bekezdése alapján.

32. A Belga Királyság álláspontja szerint a piaci viszonyok megváltoztatását célozza az olyan megállapodás, amely a feldolgozóipari ágazat racionalizálására irányul, és ezt az összkapacitás 25%-át képviselő feldolgozók kilépésével kívánja elérni. Ezáltal a BIDS-szerződések célzott versenykorlátozást jelentenek.

33. A *Bizottság* megjegyzi, hogy a közösségi bíróságoknak a célzott versenykorlátozás fogalmával foglalkozó korai ítéletei a különösen súlyos versenykorlátozásokkal voltak kapcsolatosak. Időközben azonban a közösségi bíróságok olyan megállapodásokat is célzott versenykorlátozásnak minősítettek, amelyek jogszerű célkitűzéseket követtek. A jogszerű célkitűzés tehát nem zárja ki a célzott versenykorlátozás fennállását. Az EK 81. cikk (1) bekezdése ezért olyan megállapodásokra is

7 – Hivatkozás a 6. lábjegyzetben.

alkalmazandó, amelyek krízishelyzet kezelésére irányulnak. Ettől eltérő értelmezés ellentétes volna az EK 81. cikk szerkezetével. Nem feltétel továbbá az, hogy a versenykorlátozás nyilvánvaló legyen. Az sem releváns, hogy a BIDS-szerződéseket titokban vagy nyilvánosan tárgyalták-e, vagy kötötték meg.

34. A BIDS-szerződések megítélését illetően a Bizottság alapvetően osztja a Competition Authority álláspontját.

A – *A célzott versenykorlátozás fogalma*

36. Amint azt a bevezetőben említettem, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés ugyan csak az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő célzott versenykorlátozás fogalmának értelmezésére irányul. E fogalom értelmezése azonban nem lehetséges jogszabályi környezetének figyelembevétele nélkül. Ezért az alábbiakban először az EK 81. cikk tartalmát, szerkezetét és alkalmazását fogom megvizsgálni (1), ezt követően pedig azt, hogy miként kell értelmezni a célzott versenykorlátozást (2).

VI – Jogi értékelés

35. Mivel a felek eltérő állásponton vannak a célzott versenykorlátozás fogalmának értelmezését illetően, először ezzel fogok foglalkozni (A), azt megelőzően, hogy megvizsgálom, hogy az olyan megállapodásoknak, mint a BIDS-szerződések, a verseny korlátozása-e a célja (B). Végül azt fogom megvizsgálni, hogy e megállapodások egyes elemeit miként kell megítélni az EK 81. cikk (1) bekezdésének b) pontjában szereplő esetkör és az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő általános rendelkezés szempontjából (C).

1. Az EK 81. cikk tartalma, szerkezete és alkalmazása

a) Az EK 81. cikk szerkezete

37. Az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében főszabály szerint tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, amelynek célja

vagy hatása a verseny érzékelhető korlátozása.⁸ A versenykorlátozás mint cél és mint hatás két alternatív tényállási elem.⁹ Amennyiben megállapítást nyert, hogy egy megállapodás célja a verseny korlátozása, nincs jelentősége annak, hogy ténylegesen versenykorlátozó hatással bír-e.¹⁰ Az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő alapvető tilalom szempontjából elegendő tehát, hogy egy megállapodás a verseny korlátozására irányuljon.

38. Az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő alapvető tilalom alkalmazásától ugyanakkor el lehet tekinteni az EK 81. cikk (3) bekezdése alapján. Ehhez négy együttes feltétel teljesülése szükséges, egyrészt az, hogy a megállapodás előnnyel járjon, amely hozzájárul az áruk termelésének vagy forgalmazásának javításához, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdításához, másrészt hogy tegye lehetővé a fogyasztók méltányos részesedését ebből az előnyből. További feltétel, hogy harmadszor a megállapodás nem róhat az érintett vállalkozásokra olyan korlátozásokat, amelyek e célok eléréséhez nem nélkülözhetetlenek, negyedszer pedig nem teheti lehetővé ezeknek a vállalkozásoknak, hogy a kérdéses áruk jelentős része tekintetében megszűntessék a versenyt.

39. Az EK 81. cikk így egy *kétlépcsős vizsgálatot* ír elő. Egy megállapodás tehát akkor

8 – Lásd az EK 81. cikk (1) bekezdésének teljes szövegét ezen indítvány 3. pontjában.

9 – Az 56/66. sz. LTM-ügyben 1966. június 30-án hozott ítélet (EBHT 1966., 337., 359. o.)

10 – A 9. lábjegyzetben hivatkozott LTM-ügyben hozott ítélet (359. o.), valamint az 56/64. és 58/64. sz. Consten és Grundig kontra Bizottság egyesített ügyekben 1966. július 13-án hozott ítélet (EBHT 1966., 429., 496. o.)

összeegyeztethető a közös piaccal, amennyiben nem esik az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő alapvető tilalom hatálya alá, vagy ezen alapvető tilalom hatálya alá esik ugyan, de teljesülnek az EK 81. cikk (3) bekezdésében foglalt feltételek. Az a megállapítás tehát, hogy egy megállapodás célja a verseny korlátozása és ezért az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő alapvető tilalom hatálya alá tartozik, nem az utolsó szó azt illetően, hogy ez a megállapodás összeegyeztethető-e a közös piaccal. Annak vizsgálata során, hogy fennáll-e az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében vett célzott versenykorlátozás, figyelemmel kell lenni az EK 81. cikk (1) bekezdése és az EK 81. cikk (3) bekezdése közötti e különbségre.

b) Az EK 81. cikk alkalmazása

40. 2004. május 1-jét megelőzően az EK 81. cikk (1) bekezdése és az EK 81. cikk (3) bekezdése közötti különbségnek fontos eljárásjogi szerepe volt. A Szerződés 85. [jelenleg EK 81. cikk] és 86. [jelenleg EK 82. cikk] cikkének végrehajtásáról szóló, 1962. február 6-i 17. tanácsi rendelet¹¹ 4. cikkének (1) bekezdése értelmében egy mentesítésekre épülő tilalmi rendszer volt hatályban: az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő alapvető tilalom hatálya alá tartozó és valamely csoportmentesítési rendelet által

11 – HL L 13., 204. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.

nem érintett megállapodásokat be kellett jelenteni a Bizottságnak. Az ilyen megállapodásokat csak a Bizottság mentesíthette az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő alapvető tilalom hatálya alól.

41. Az 1/2003 rendelet hatálybalépésével¹² e rendszer helyébe egy önálló értékelésen alapuló rendszer lépett. Az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő alapvető tilalom hatálya alá tartozó, de az EK 81. cikk (3) bekezdésében szereplő feltételeknek megfelelő megállapodások nem tiltottak, anélkül hogy ezt a Bizottságnak előzetesen meg kellene állapítania.¹³ Alapvetően a vállalkozások feladata lett, hogy – adott esetben jogi tanácsadó segítségével – megvizsgálják, hogy teljesülnek-e az EK 81. cikk (1) bekezdésében és az EK 81. cikk (3) bekezdésében szereplő feltételek.¹⁴

2. Célzott versenykorlátozás

42. A megállapodás célja a *verseny korlátozása* kell, hogy legyen. Ezt a jellemzőt azonban nehéz megragadni.¹⁵ Az EK 81. cikk

a versenynek elsősorban a belső piacra jellemző feltételekkel rendelkező egységes piac létrehozását és a fogyasztók lehető legjobb ellátását szolgáló funkcióját védi.¹⁶ Annak vizsgálata során, hogy egy megállapodás sérti-e e jogi tárgyat, a közösségi bíróságok abból indulnak ki, hogy a megállapodás korlátozza-e egy vagy több vállalkozás arra vonatkozó szabadságát, hogy piaci politikáját önállóan határozza meg (önállóságra vonatkozó követelmény), és hogy e szabadság korlátozása a piaci viszonyokra érzékelhető hatást gyakorol-e.¹⁷

43. Annak vizsgálata során, hogy egy megállapodásnak *célja-e* a verseny korlátozása, a közösségi bíróságok ítélezési gyakorlata értelmében a megállapodás tartalmát jogi és gazdasági környezetének figyelembevételével kell megítélni.¹⁸ A továbbiakban először azt fogom megvizsgálni, hogy mely kritérium

12 – Az 1/2003 rendelet 2004. május 1-jén lépett hatályba.

13 – Az 1/2003 rendelet 1. cikkének (1) és (2) bekezdése.

14 – Az EK 81. cikk szerinti vizsgálat kétlépcsős jellegének mindenesetre a bizonyítási terhel megosztása szempontjából szerepe van. Az 1/2003 rendelet 2. cikke értelmében az a fél vagy a hatóság viseli a bizonyítási terhet, aki az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő alapvető tilalomra hivatkozik, míg annak a félnek, aki ezen alapvető tilalom alkalmazhatóságának hiányára hivatkozik, az EK 81. cikk (3) bekezdésében foglaltak fennállását kell bizonyítania.

15 – A versenykorlátozás fogalmához lásd: Bellamy & Child, *European Community Law of Competition*, Oxford, 6. kiadás, 2008., 2.062–2.120. pont; Wish, R., *Competition Law*, London, 5. kiadás, 2003., 106–128. o.; Faull, J./Nikpay, A., *The EC Law of Competition*, Oxford, 1999., 2.56–2.99. pont.

16 – A 26/78. sz., Metro SB-Großmärkte kontra Bizottság ügyben 1977. október 25-én hozott ítélet (EBHT 1977., 1875. o.) 20. pontja, a C-49/92. P. sz., Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben 1999. július 8-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-4125. o.) 117. pontja és a C-238/05. sz., Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben 2006. november 23-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-11125. o.) 52. pontja; a fogyasztói jóléttel összefüggésben lásd különösen: Leupold, H., Weidenbach, G., Neues zum Verhältnis zwischen Art. 81 Abs. 1 und Art. 81 Abs. 3 EG-Vertrag?, *Wirtschaft und Wettbewerb*, 2006., 1003. és 1008. o., a 28. lábjegyzetben további hivatkozásokkal.

17 – A 16. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítélet 117. pontja és az Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben hozott ítélet 52. pontja. Az érzékelhető jelleg alapos elemzését lásd az 5/69. sz., Völk kontra Vervake ügyben 1969. július 9-én hozott ítélet (EBHT 1969., 295. o.) 5–7. pontját.

18 – A 9. lábjegyzetben hivatkozott LTM-ügyben hozott ítélet (359. o.), a 29/83. és 30/83. sz., CRAM és Rheinink kontra Bizottság egyesített ügyekben 1984. március 28-án hozott ítélet (EBHT 1984., 1679. o.) 25–28. pontja, és a 6. lábjegyzetben hivatkozott GlaxoSmithKline Services kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 110. pontja.

alapján kell megítélni azt, hogy egy megállapodás célja-e a verseny korlátozása (a). Ezt követően megvizsgálom, hogy a fogalom a nyilvánvaló versenykorlátozásokra korlátozódik-e (b), és hogy a célzott versenykorlátozásoknak létezik-e egy zárt listája (c). Végezetül bemutatom, hogy a jogi és gazdasági környezet mely elemei lehetnek relevánsak a versenykorlátozás fennállása szempontjából, és melyek nem (d).

45. Ezen ítélezési gyakorlatból azonban nem lehet azt a következtetést levonni, hogy a felek akarata nem vehető figyelembe. Mindössze azt az elgondolást jeleníti meg, hogy a racionálisan tevékenykedő vállalkozások adott körülmények között számíthatnak a megállapodás következményeire, így e következményekre, legalábbis valamilyen mértékben, feltehetőleg kiterjedt szándékuk.²¹

a) Releváns kritérium

44. Megfogalmazásából következően a célzott versenykorlátozás fogalma első sorban a megállapodás céljára utal. A közönségi bíróságok különösen akkor állapították meg egy megállapodásról, hogy versenykorlátozó célkitűzéssel vagy ilyen tendenciával rendelkezik, amikor a megállapodásnak szükségszerű következménye volt a versenykorlátozás.¹⁹ Ilyen esetekben a felek főszabályszerint nem hivatkozhatnak arra, hogy nem volt céljuk a verseny korlátozása, vagy hogy a megállapodásnak más célja is volt.²⁰

46. Az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő versenykorlátozás mint cél és mint hatás alternatíváinak viszonyából²² és azon körülményből, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése a célzott versenykorlátozás alternatíváját mint absztrakt veszélyeztetési deliktumot fogalmazza meg,²³ az következik, hogy nemcsak a megállapodás szükségszerű következmé-

19 – A 19/77. sz., Miller International Schallplatten kontra Bizottság ügyben 1978. február 1-jén hozott ítélet (EBHT 1978., 131. o.) 7. pontja és a 18. lábjegyzetben hivatkozott CRAM és Rheinink kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 25–28. pontja.

20 – A 96/82–102/82., 104/82., 105/82., 108/82. és 110/82. sz., IAZ International Belgium és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1983. november 8-án hozott ítélet (EBHT 1983., 3369. o.) 24. pontja, a 19. lábjegyzetben hivatkozott Miller International Schallplatten kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 7. pontja és a 18. lábjegyzetben hivatkozott CRAM és Rheinink kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 25–28. pontja.

21 – Amint azt Tizzano főtanácsnok a C-551/03. P. sz., General Motors kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványában (2006. április 6-án hozott ítélet, EBHT 2006., I-3173. o.) helyesen állapította meg, a felek nem hivatkozhatnak arra, hogy nem tudtak az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő tilalomról (*ignorantia legis non excusat*). Lásd még: Emmereich, V. Immenga/Mestmäcker, *Wettbewerbsrecht*, I. kötet, München, 4. kiadás, 2007.

22 – Lásd ezen indítvány 37. pontját.

23 – Lásd a főtanácsnokként kijelölt Vesterdorf bíró által a T-1/89–T-4/89. és T-6/89–15/89. sz., Rhône-Poulenc és társai kontra Bizottság egyesített ügyekre vonatkozó indítványát (1991. október 24-én hozott ítélet, EBHT 1991., II-867. o., II-945. o.).

nyekre kell tekintettel lenni. A megállapodásban részes felek akaratát is figyelembe lehet venni.²⁴ A felek akaratára különösen a megállapodás keletkezésének körülményeiből lehet visszakövetkeztetni.²⁵

c) Zárt lista?

b) Nyilvánvaló versenykorlátozások?

47. Az eddig mondottakból adódik, hogy a célzott versenykorlátozások kategóriája nem szűkíthető le azon megállapodásokra, amelyek nyilvánvalóan korlátozzák a versenyt. Amennyiben nemcsak a megállapodás tartalmát, hanem annak jogi és gazdasági környezetét is figyelembe kell venni, a célzott versenykorlátozásként történő minősítés nem múlhat azon, hogy e cél első pillantásra egyértelmű-e, vagy csak a körülmények és a felek akaratának alaposabb vizsgálata révén válik világossá.²⁶

48. Álláspontom szerint a célzott versenykorlátozások fogalma emellett nem szűkíthető le egy zárt listára. Már az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő „különösen” fordulat is nyilvánvalóvá teszi, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó versenykorlátozások nem szűkíthetők az EK 81. cikk (1) bekezdésének a)–e) pontjában megjelölt versenykorlátozásokra. Következésképpen a célzott versenykorlátozások fogalma sem korlátozható az EK 81. cikk (1) bekezdésének a)–c) pontjában felsorolt példákra.²⁷

24 – Lásd a Tizzano főtanácsnok által a 21. lábjegyzetben hivatkozott General Motors kontra Bizottság ügyben előterjesztett indítvány 78. pontját; Odudu, O., Interpreting Art. 81 (1): object as subjective intention, *European Law Review*, 2001., 61. o., 62. o.

25 – Tizzano főtanácsnok 24. lábjegyzetben hivatkozott indítványának 78. pontja.

26 – Lásd a 20. lábjegyzetben hivatkozott IAZ International Belgium és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 24. pontját, amelyben a Bíróság egy megfelelőségi jelzéseken alapuló ellenőrzési rendszert elemzett. A 21. lábjegyzetben hivatkozott General Motors kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 60., 64. és 65. pontjából is az következik, hogy a korlátozásnak nem kell nyilvánvalónak lennie. Nem következik más a (T-374/94., T-375/94., T-384/94. és T-388/94. sz., European Night Services és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1998. szeptember 15-én hozott ítélet (EBHT 1998., II-3141. o.) 136. pontjából sem. Az, hogy a Bíróság ezen ítéletben megállapította, hogy az árak rögzítéséhez, a piacok felosztásához vagy az értékesítés feletti ellenőrzéshez hasonló nyilvánvaló korlátozások esetén nem szükséges a jogi és gazdasági környezet vizsgálata, csak annyit jelent, hogy az egyértelmű esetekben a jogi és gazdasági környezet figyelembevétele sommas is lehet. Ebből azonban nem vezethető le az, hogy a célzott versenykorlátozás fogalma az ilyen nyilvánvaló esetekre korlátozódna.

49. Továbbá a célzott versenykorlátozás fogalma nem szűkíthető le az árak rögzítésére, a piacok felosztására vagy az értékesítés feletti

27 – Lásd még: Aicher, J./Schuhmacher, F., in: Grabitz/Hilf, *Das Recht der Europäischen Union*, 2. kötet, München, 34. kiegészítés, 2008. január, 81. cikk (1) bekezdés; Bellamy & Child, loc. cit. (15. lábjegyzet), a 2.097. ponthoz fűzött 402. lábjegyzet, ahol helyesen kerül megállapításra, hogy más megállapodásoknak is lehet a verseny korlátozása a célja. Emellett Wish, R., loc. cit. (15. lábjegyzet) 106. o., is utal rá, hogy példálózó felsorolásról van szó.

ellenőrzésére. Az a tény, hogy a közösségi bíróságok számos határozatban ilyen típusú versenykorlátozással foglalkoztak, nem jelenti azt, hogy ne lehetne versenykorlátozás a célja az olyan megállapodásoknak, amelyeknek a tárgya más.²⁸

kell figyelembe venni, amelyek alkalmasak arra, hogy megkérdőjelezzék a versenykorlátozás fennállását.³⁰

d) Jogi és gazdasági környezet

50. Mint már említettem, annak vizsgálata során, hogy egy megállapodás célja a versenykorlátozása-e, nem csak annak tartalmát, hanem jogi és gazdasági környezetét is figyelembe kell venni.²⁹ Ezt a követelményt komolyan kell venni. Nem tekinthető ugyanakkor olyan lehetőségnek, amely megnyitja a kaput minden olyan körülmény előtt, amely egy megállapodásnak a közös piaccal való összeegyeztethetősége mellett szól. Az EK 81. cikk szerkezetéből az következik ugyanis, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése alapján a jogi és gazdasági környezetnek csak azon elemeit

51. Az alábbiakban három olyan esetkört szeretnék bemutatni, amelyekben a ténybeli és jogi környezet miatt kizárható, vagy legalábbis megkérdőjelezhető a versenykorlátozás fennállása.³¹

28 – Lásd: Wish, R., loc. cit. (15. lábjegyzet) 112–114. o. Bár itt a célzott versenykorlátozás fogalmának nagyon megszorító értelmezése jelenik meg (kétséges, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése alapján létezik-e a versenykorlátozások *per se* kategóriája (ibid., 116. és 117. o.)), kifejezetten megállapításra kerül, hogy e megállapodások listája nem zárt. A fogalomnak az ilyen típusú megállapodásokra történő korlátozása ellen szól az EK 81. cikk (1) bekezdésének és az EK 81. cikk (3) bekezdésének viszonya is. Az EK 81. cikk (1) bekezdése keretében csak azt kell vizsgálni, hogy a versenykorlátozás cél-e vagy hatás-e. Annak megállapítása, hogy egy megállapodás célja vagy hatása a verseny korlátozása, nem az utolsó szó az illetően, hogy ez a megállapodás összeegyeztethető-e a közös piaccal. Egy megállapodás ugyanis összeegyeztethető lehet a közös piaccal az EK 81. cikk (3) bekezdése alapján. Az olyan megállapodások azonban, amelyeknek tárgya az árak rögzítése, a piacok felosztása vagy az értékesítés feletti ellenőrzés, kimondottan károsak. Főszabály szerint ezért nem egyeztethetők össze a közös piaccal. Aki azonban a célzott versenykorlátozás fogalmát e különösen káros típusú megállapodásokra korlátozza, nem vesz tudomást arról, hogy a célzott versenykorlátozások is összeegyeztethetők lehetnek a közös piaccal az EK 81. cikk (3) bekezdése alapján. Álláspontom szerint egy ilyen megközelítés nem egyeztethető össze az EK 81. cikk szerkezetével. Lásd még ehhez: Bellamy & Child, loc. cit. (15. lábjegyzet), a 2.069. ponthoz fűzött 291. lábjegyzet.

29 – Lásd ezen indítvány 43. pontját.

52. Az *első esetkör* azon eseteket takarja, amelyekben a verseny szempontjából nincs következménye a vállalkozások piaci politikájának önálló meghatározására vonatkozó szabadság korlátozásának. Ilyen eset lehet az, amikor kétséges, hogy a megállapodásban részes vállalkozások versenytársak-e.³²

30 – Lásd ehhez különösen a C-235/92. P. sz., Montecatini kontra Bizottság ügyben 1999. július 8-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-4539. o.) 114–128. pontját.

31 – Ezek az esetkörök nem határolhatók el olyan biztonsággal, hogy minden konkrét esetet egyértelműen be lehessen sorolni a három esetkör egyikébe. A jelen eljárás szempontjából ugyanakkor elég annak vizsgálata, hogy egy megállapodás a három esetkör közül legalább az egyikbe besorolható-e.

32 – A 26. lábjegyzetben hivatkozott European Night Services és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet: nem bizonyították a potenciális versenyt.

További példa lehet az az eset, amikor kétséges, hogy létezik-e egyáltalán megfelelő szintű verseny ahhoz, hogy azt a megállapodás korlátozhassa.³³

53. A *második esetkör* olyan esetek alkotják, amikor a megállapodás által a versenyre gyakorolt hatás ambivalens. Amennyiben egy megállapodás a verseny elősegítésére irányul, így például a verseny erősítésére egy piacon, egy piac megnyitására vagy egy új versenytárs belépésére egy adott piacon, úgy az önállóságra vonatkozó követelmény ehhez szükséges korlátozása összességében háttérbe szorulhat a verseny elősegítésére irányuló céllal szemben.³⁴

33 – A 6. lábjegyzetben hivatkozott GlaxoSmithKline Services kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 114–147. pontja: kétséges az árversenyre gyakorolt hatás, mivel a fogyasztói árakat törvényi rendelkezések alapján messzemenően kivonták a kereslet és a kínálat hatása alól. Ezen ítélettel a jelen indítvány 72–73. pontjában még részletesebben fogok foglalkozni.

34 – A 9. lábjegyzetben hivatkozott LTM-ügyben hozott ítélet (304. o.): kizárólagos értékesítésre vonatkozó jog a piacra lépés érdekében; a 258/78. sz., Nungesser és Eisele kontra Bizottság ügyben 1982. június 8-án hozott ítélet (EBHT 1982., 2015. o.) 44–58. pontja: nyílt licencia odaitélése egy új technológia terjesztésére; a 16. lábjegyzetben hivatkozott Metro SB-Großmärkte kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 20–22. pontja: nagy értékű és magas műszaki színvonalat képviselő termékekhez illeszkedő értékesítési csatornák.

54. A *harmadik esetkör* olyan járulékos megállapodásokat takar, amelyek szükségesek az elsődleges cél eléréséhez.³⁵ A jelen előzetes döntéshozatali eljárás szempontjából ezen esetkörön belül a következő elhatárolást kell tenni: amennyiben az elsődleges cél nem esik az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő alapvető tilalom hatálya alá, mivel az a verseny szempontjából semleges, vagy a versenyt elősegíti, úgy az e cél eléréséhez szükséges járulékos megállapodások sem esnek az EK 81. cikkének (1) bekezdésében szereplő alapvető tilalom hatálya alá.³⁶ Ilyen esetekben nem állapítható meg a versenykorlátozás fennállása. Amennyiben azonban az elérni kívánt elsődleges cél az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő alapvető tilalom hatálya alá esik, úgy fennáll a versenykorlátozás.³⁷

55. A versenykorlátozás fennállásának megkérdőjelezésére alkalmatlan tényezők, mint amilyen az áruk termelésének javítása

35 – A járulékos megállapodásokra példa az olyan versenytalalmi kikötés, amely nélkül egy vállalkozás felvásárlása nem volna lehetséges [a 42/84. sz., Remia és társai kontra Bizottság ügyben 1985. július 11-én hozott ítélet (EBHT 1985., 2545. o.) 19. és 20. pontja], a részesedésszerzési tilalom vagy tevékenységi korlátozás, amennyiben ez szükséges egy olyan társaság működése érdekében, amely a verseny szempontjából nem kifogásolható célt követ [a C-250/92. sz. DLG-ügyben 1994. december 15-én hozott ítélet (EBHT 1994., I-5641. o.) 30–45. pontja], valamint az olyan tevékenységi korlátozások, amelyek szükségesek a szabad foglalkozások szakmai szabályainak betartásához [a C-309/99. sz., Wouters és társai kontra Bizottság ügyben 2002. február 19-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-1577. o.) 97. pontja], vagy a sport doppingellenes rendelkezéseire [a C-519/04. P. sz., Meca-Medina és Majcen kontra Bizottság ügyben 2006. július 18-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-6991. o.) 42–44. pontja].

36 – Hasonlóan: Bellamy & Child, loc. cit. (15. lábjegyzetben), 2.112. pont.

37 – A jelen eljárásban nem szükséges eldönteni azt, hogy ezekben az esetekben a járulékos megállapodások koncepciója is alkalmazandó-e (ilyen értelemben: Bellamy & Child, loc.cit.), vagy csak az EK 81. cikk (3) bekezdése.

a méretgazdaságosság révén, még akkor is csak az EK 81. cikk (3) bekezdése keretében vehetők figyelembe, és nem az EK 81. cikk (1) bekezdése keretében, ha végeredményben kedvező megítélés alá esnek a megállapodás EK 81. cikkel való összeegyeztethetősége szempontjából.³⁸

56. Ez a megkülönböztetés az EK 81. cikk (3) bekezdésének megfogalmazásából is nyilvánvaló, amely egyértelműen jelzi, hogy egy adott megállapodás ilyen jellegű következményeit az EK 81. cikk (3) bekezdésének keretében kell figyelembe venni. E megkülönböztetés háttérében a következő megfontolás áll: az EK 81. cikk általános koncepciójának alapja a fogyasztói igények optimális kielégítése.³⁹ Ugyanakkor az EK 81. cikk (1) bekezdése és az EK 81. cikk (3) bekezdése a fogyasztói jólét *különböző aspektusait* veszi figyelembe. Az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében azok a megállapodások, amelyek korlátozzák a piaci szereplők között a versenyt, és ezzel különösen a versenynek azon funkcióját, amely a terméknek a fogyasztóhoz történő optimális, a lehető legalacsonyabb áron történő eljuttatásában,⁴⁰ vagy a fogyasztók innovatív termékekkel való ellátásában⁴¹ rejlik, főszabály szerint tilosak.⁴² Az ilyen

megállapodások közvetlenül hátrányosan érintik a fogyasztói jólétet, és ezért főszabály szerint tilosak.

57. Az EK 81. cikk (3) bekezdése mindamellett elismeri, hogy a piaci szereplők közötti versenyt korlátozó megállapodások a termelési költségek csökkenéséhez vezethetnek, és a termelési költségek csökkenése közvetve hozzájárulhat a fogyasztói jóléthez.⁴³ Mivel azonban a termelési költségek csökkenése elsősorban közvetlenül a gyártóknak kedvez,⁴⁴ az ilyen megállapodásoknak a közös piaccal való összeegyeztethetősége az EK 81. cikk (3) bekezdése alapján különösen attól a feltételtől függ, hogy a fogyasztók részesülnek-e az abból származó előnyökből. A közösségi jogalkotó a bizonyítási szabályok terén ezt az elvet oly módon érvényesítette, hogy a versenykorlátozó megállapodásban részes feleket kötelezi arra, hogy bizonyítsák az EK 81. cikk (3) bekezdésében foglalt feltételek teljesülését, így különösen a fogyasztók előnyökben való részesülését.⁴⁵

58. A fenti okok miatt a versenykorlátozás fennállásának megkérdőjelezésére alkalmatlan tényezők, mint amilyen a termelés

38 – A T-14/89. sz., Montedipe kontra Bizottság ügyben 1992. március 10-én hozott ítélet (EBHT 1992., II-1155. o.) 265. pontja, a T-148/89. sz., Tréfilunion kontra Bizottság ügyben 1995. április 6-án hozott ítélet (EBHT 1995., II-1063. o.) 109. pontja és a T-112/99. sz., M6 és társai kontra Bizottság ügyben 2001. szeptember 18-án hozott ítélet (EBHT 2001., II-2459. o.) 72–74. pontja.

39 – Leupold, H., Weidenbach, G., loc. cit. (16. lábjegyzet), 1008. o., a 28. lábjegyzetben további hivatkozásokkal.

40 – A verseny e funkcióját különösen az árakra vonatkozó megállapodások, a termelés korlátozása (az EK 81. cikk (1) bekezdésének a) pontja), valamint a piacok felosztása (az EK 81. cikk (1) bekezdésének c) pontja) érinthetik hátrányosan.

41 – A verseny e funkcióját különösen az olyan megállapodások érinthetik hátrányosan, amelyek korlátozzák a befektetéseket (az EK 81. cikk (1) bekezdésének a) pontja).

42 – Leupold, H., Weidenbach, G., loc. cit. (16. lábjegyzet), 1008. és 1009. o., ezeket a funkciókat allokatív és dinamikus hatékonyságnak nevezi; Odudu, O., *Art. 81(3), Discretion and Direct Effect*, European Competition Law Review 2002., 20. o.

43 – Leupold, H., Weidenbach, G., loc. cit. (16. lábjegyzet), 1008. és 1009. o., ezeket produktív hatékonyságnak nevezi; Odudu, O., *Art. 81(3), Discretion and Direct Effect*, loc. cit. (42. lábjegyzet), 20. o.

44 – Odudu, O., *Art. 81(3), Discretion and Direct Effect*, loc. cit. (42. lábjegyzet), 20. o.

45 – Lásd az 1/2003 rendelet 2. cikkének második mondatát.

javítása a méretgazdaságosság révén, még akkor is csak az EK 81. cikk (3) bekezdése keretében vehetők figyelembe, és nem az EK 81. cikk (1) bekezdése keretében, ha végeredményben kedvező megítélés alá esnek a megállapodás EK 81. cikkel való összeegyeztethetősége szempontjából.⁴⁶

3. Eredmény

59. Összességében tehát nem fogadható el a BIDS megszorító értelmezése. A célzott versenykorlátozás fennállása nem feltételez nyilvánvaló versenykorlátozást. Emellett a célzott versenykorlátozások listája nem zárt. A jogi és gazdasági környezetet csak annyiban kell figyelembe venni, amennyiben az alkalmas a versenykorlátozás fennállásának megkérdőjelezésére. Egyéb tényezők még akkor is csak az EK 81. cikk (3) bekezdése keretében vehetők figyelembe, ha a közös piac szempontjából kedvező megítélés alá esnek.

46 – A 38. lábjegyzetben hivatkozott Montedipe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 265. pontja, a 38. lábjegyzetben hivatkozott Tréfilunion kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 109. pontja és a 38. lábjegyzetben hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 72–74. pontja.

B – Versenykorlátozás-e a célja a BIDS-szerződésekhez hasonló megállapodásoknak?

60. Először is meg kell állapítani, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése alkalmazandó a feldolgozóipari ágazat tevékenységére és termékeire.⁴⁷ Amint fentebb kifejtésre került,⁴⁸ annak vizsgálata során, hogy versenykorlátozás-e a célja a BIDS-szerződésekhez hasonló megállapodásoknak, a következőképpen kell eljárni: először is meg kell vizsgálni, hogy az ilyen megállapodásoknak szükségszerű következménye-e a verseny korlátozása, vagy arra irányulnak-e, hogy korlátozzák a felek arra vonatkozó szabadságát, hogy piaci politikájukat önállóan határozzák meg (1), és ezzel hatást gyakoroljanak a piaci viszonyokra (2). Ezt követően átfogó értékelés keretében azt kell megvizsgálni, hogy a korlátozó elemek szükségesek-e valamely versenyt elősegítő cél vagy olyan elsődleges cél eléréséhez, amely nem esik az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő alapvető tilalom hatálya alá (3).

1. A piaci politika önálló meghatározására vonatkozó szabadság korlátozása

61. A BIDS-szerződésekhez hasonló megállapodások arra irányulnak, hogy korlátozzák

47 – Ugyan az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő célzott versenykorlátozás fogalmának értelmezésére irányul, az olyan megállapodások, mint a BIDS-szerződések, azonban csak akkor jelenthetnek az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti célzott versenykorlátozást, amennyiben az EK 81. cikk alkalmazandó az ilyen megállapodásokra. Az EK 81. cikk alkalmazhatósága a jelen ügyben a közös agrárpolitikára vonatkozó egyes jogi aktusok hatálybalépése időpontjának módosításáról szóló, 1962. június 29-i 49. tanácsi rendelettel (HL 53., 1571. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 1. kötet, 8. o.) módosított, az egyes versenyszabályok mezőgazdasági termékek termelésére és kereskedelmére történő alkalmazásáról szóló, 1962. április 4-i 26. tanácsi rendelet (HL 30., 993. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 1. kötet, 6. o.) 1. cikkéből és a 49. rendelettel módosított 26. rendelet 2. cikkéből következik. E tekintetben a jogi helyzet nem változott a 2006. július 24-i 1184/2006 tanácsi rendelet hatálybalépésével.

48 – Lásd ezen indítvány 42. és 59. pontját.

a kilépők és a maradók arra vonatkozó szabadságát, hogy piaci politikájukat önállóan határozzák meg. A kilépők a kilépési szerződésben többek között köteleznék magukat a piac elhagyására, versenytilalom, valamint használati és a rendelkezési korlátozások betartására a leállított üzemek tekintetében.⁴⁹ A maradók a BIDS-megállapodás értelmében hozzájárulások fizetését vállalják.

Ennek része annak megítélése, hogy a közösségi jog alkalmazása szempontjából mely ténybeli körülmények relevánsak, és melyek nem.

2. A piaci viszonyokra gyakorolt hátrányos hatás

62. Az önállóságra vonatkozó követelmény e korlátozásainak a piaci viszonyokra gyakorolt hátrányos hatást kell eredményezniük. E tekintetben utalni kell arra, hogy a Bíróságnak főszabály szerint nem feladata egy előzetes döntéshozatali eljárásban, hogy felülvizsgálja a nemzeti bíróság által tett ténymegállapításokat. Ugyancsak nem a Bíróság feladata annak vizsgálata, hogy a Supreme Court kötve van-e a High Court megállapításaihoz. Az azonban feladata a Bíróságnak, hogy úgy értelmezze a közösségi jogot, hogy a kérdést előterjesztő nemzeti bíróság megfelelő módon tudja a közösségi jogot alkalmazni.

63. Annak megítélését, hogy egy megállapodás hátrányos hatással van-e a piaci viszonyokra, két hipotetikus helyzet összehasonlításával kell elvégezni.⁵⁰

64. Az *első hipotetikus helyzet* az, amely a BIDS-szerződések hiányában állna fenn. Ez különösen az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés a)–d) pontjából állapítható meg. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés c) pontjából és az ügy irataiból számomra az derül ki, hogy a feldolgozóipari ágazatban ez idáig nem került sor jelentősebb mértékben a piac elhagyására, és hogy a piac elhagyása a BIDS-megállapodás hiányában legalábbis rövid távon nem érné el a teljes feldolgozóipari ágazat termelési kapacitásának 25%-át.

65. A *második hipotetikus helyzet* az, amely a BIDS-szerződések alkalmazásával állna elő. Itt azt kell megvizsgálni, hogy a BIDS-szerződéseknek célja-e a verseny korlátozása. Amint

49 – Ennyiben a BIDS-szerződéseket meg kell különböztetni attól az esettől, amikor vállalkozások egyoldalúan döntenek úgy, hogy elhagyják a piacot.

50 – A 9. lábjegyzetben hivatkozott LTM-ügyben hozott ítélet (303. o.).

fentebb kifejtésre került,⁵¹ a második hipotetikus helyzetben azon következményekre kell figyelemmel lenni, amelyek szükségszerűen következnek az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés 1–9. pontjában leírt rendelkezésekből, valamint azon következményekre, amelyeket a felek e rendelkezésekkel el kívánnak érni.

66. Először is azt kell megállapítani, hogy a BIDS-megállapodás horizontális megállapodás, vagyis a piac azonos szintjén lévő versenytársak közötti megállapodás. A kilépési szerződés is a feldolgozó és a feldolgozók szervezete, a BIDS közötti horizontális megállapodást jelent.

a) A teljes feldolgozóipari ágazat termelési kapacitásának 25%-kal történő csökkentése

67. A BIDS-szerződések a teljes feldolgozóipari ágazat termelési kapacitását 25%-kal csökkentenék azáltal, hogy feldolgozók hagyják el a piacot. A feldolgozók kilépése a piacról és az arra vonatkozó megállapodás, hogy nem működtetik feldolgozóüzemeiket,

számomra alapvetően alkalmasnak tűnik arra, hogy korlátozza a piacon maradók között a versenyt.⁵²

68. Nemcsak akkor beszélhetünk versenyről, ha a termelők teljes mértékben ki tudják használni kapacitásaikat, hanem akkor is, ha a termelők többletkapacitásokkal rendelkeznek. A termelőnél állandó költségként jelentkezik a termelőüzemek készenlében tartása és karbantartása. A termelőüzemek alacsony kihasználtsága esetén az ilyen állandó költségek nagyobb súllyal esnek latba az egységnyi termelési költség szempontjából, mint nagy kihasználtság esetén, mivel az egységnyi termelési költségben megjelenő állandó költség aránya arányosan alacsonyabb nagy kihasználtság esetén (ez az ún. méretgazdaságosság). Ezért a termelő alapvetően ösztönözve van arra, hogy a termelőüzemeinek kihasználása révén elérje a méretgazdaságossági előnyöket.⁵³

69. A BIDS ezt vitatja. E tekintetben a következő körülményekre hivatkozik: Az összkapacitás csökkentése nem vezet az össztermelés csökkenéséhez. A feldolgozók termékeinek ára nem növekszik. A teljes piac termelési kapacitásának egyszeri csökkentéséről van

52 – Lásd a T-395/94. sz., Atlantic Container Line és társai kontra Bizottság ügyben 2002. február 28-án hozott ítélet (EBHT 2002., II-875. o.) 56. pontját, továbbá Jürgens, R., *Strukturkrisenkartelle im deutschen und europäischen Kartellrecht*, Peter Lang, Frankfurt am Main, 2007., 95. o.

53 – A többletkapacitás, a méretgazdaságosság és a verseny fokozásának viszonyáról lásd: Schulz, N., *Wettbewerbspolitik*, Tübingen, 2003., 84–86. o.

51 – Lásd ezen indítvány 42. és 59. pontját.

szó. Mielőtt megvizsgálnám ezeket a körülményeket, utalni szeretnék újfent arra, hogy e körben csak olyan körülmények figyelembevételére van lehetőség, amelyek alkalmasak a versenykorlátozás fennállásának megkérdőjelezésére.⁵⁴

70. *Először is*, számomra úgy tűnik, hogy változatlanul maradó össztermelés mellett⁵⁵ a logika szabályai szerint egy nagymértékű többletkapacitással jellemezhető piacon főszabály szerint nagyobb a verseny a piaci szereplők között, mint egy alacsony (vagy semmilyen) többletkapacitással jellemezhető piacon. Egy nagymértékű többletkapacitással jellemezhető piacon az átlagos termelő számára nehezebb termelőüzemeinek ugyanolyan kihasználtságát elérni, mint egy alacsony többletkapacitással jellemezhető piacon. Mivel a kihasználtság arányában csökkennek a méretgazdaságossági előnyök, a nagymértékű többletkapacitással jellemezhető piacon az átlagos termelő nagyobb versenykényszernek van kitéve, mint egy alacsony többletkapacitással jellemezhető piacon. A közgazdaságtudományban jól ismert ez az interdependencia a többletkapacitás, a méretgazdaságosság és a versenykényszer között.⁵⁶

71. Nem látok olyan érvet, amely a jelen esetben ezen interdependencia ellen szólna.

54 – Lásd ezen indítvány 50–58. pontját.

55 – A High Court abból indult ki, hogy az össztermelés nem fog lényegesen változni.

56 – A többletkapacitás, a méretgazdaságosság és a verseny fokozásának viszonyáról lásd: Schulz, N., loc. cit. (53. lábjegyzet), 84–86. o.

Számomra úgy tűnik, hogy ezen interdependencia fennállása szempontjából nem releváns, hogy a többletkapacitás a csökkenő kereslet következtében állt-e elő, avagy, mint a jelen esetben, a feldolgozóüzemek építéséhez és fejlesztéséhez nyújtott támogatás és a feldolgozandó elsődleges termék egyenletesebb eloszlása miatt. Emellett szól az is, hogy ez az interdependencia a piaci tanulmányban is megállapítást nyert. Az a körülmény, hogy az összetermelés nem csökken, önmagában tehát nem elegendő a versenykorlátozás fennállásának kizárásához.⁵⁷

72. *Másodszor az a körülmény*, hogy az árak nem emelkednek, álláspontom szerint nem alkalmas a versenykorlátozás kizárására. A jelen ügyben kizárólag az a kérdés, hogy a BIDS-szerződésekhez hasonló megállapodásoknak a verseny korlátozása-e a célja. A versenykorlátozás fennállása és a versenykorlátozás esetleges hatása az árakra két, egymástól megkülönböztetendő kérdés. Ez abból is kitűnik, hogy az árakat egy sor tényező befolyásolhatja. E tényezők közül nem mind alkalmas arra, hogy kizárja a versenykorlátozás fennállását.

57 – A BIDS által képviselt álláspontot egy példa segítségével *ad absurdum* lehet vinni: amennyiben egy duopólium jellemezte piacon a kínálati oldalon nagymértékű többletkapacitás van, és a kínálati oldal egyik szereplője a másikkal történő megállapodás alapján leállítja termelését anélkül, hogy korlátoznák az össztermelést, akkor a BIDS álláspontja szerint az ilyen megállapodásnak nem célja a verseny korlátozása. Valójában azonban a piac szerkezetének ilyen megváltozása a versenyt nagymértékben kizárná, mivel az ott maradó szereplő monopolistaként csak potenciális versenynek volna kitéve.

73. A jelen ügyben az árak emelkedését állítólag a nagyobb kihasználtságból eredő méretgazdaságossági előnyök és a másik piaci oldal ereje zárna ki. A méretgazdaságossági előnyök valóban lehetnek adott esetben a teljes feldolgozóipari ágazat termelési kapacitása csökkentésének a következményei. Nem alkalmasak azonban arra, hogy kizárják az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti versenykorlátozás fennállását. Az elsősorban közvetlenül a feldolgozóknál jelentkező méretgazdaságossági előnyök inkább olyan előnyöknek tekinthetők, amelyek az EK 81. cikk (3) bekezdésének keretében vehetők figyelembe.⁵⁸ A másik piaci oldal alkuereje, még ha ki is zárja az árak emelkedését, főszabály szerint ugyancsak nem kérdőjelezi meg a versenykorlátozás fennállását, ezért azt az EK 81. cikk (3) bekezdésének keretében kell figyelembe venni.⁵⁹

74. A jelen ügyben szereplő helyzet emellett nem hasonlítható azzal a tényállással, amely a GlaxoSmithKline Services kontra Bizottság ügyben hozott ítélet⁶⁰ alapját képezte. Abban az ügyben – amely egyébként vertikális árszabályozással volt kapcsolatos – a fogyasztó felé történő értékesítés szintjén az árakat

messzemenőleg törvényi szabályok határozták meg, így azokat jelentős mértékben kivonták a kereslet és kínálat hatásai alól.⁶¹ Egy ilyen helyzetben kétséges lehet, hogy egy vertikális árszabályozás alkalmas-e a verseny korlátozására az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében.⁶² A jelen ügy azonban már csak azért sem hasonló, mivel nincsenek olyan törvényi rendelkezések, amelyek kizárhatnák, hogy a maradék közötti versenyből adódó előnyökből a fogyasztók is részesüljenek.

75. Emellett az a tény, hogy az árak nem fognak emelkedni, nem zárja ki a hatékony verseny minden lehetőségét. A jelentős többletkapacitással és változatlan össztermeléssel jellemezhető piacon éppen hogy az *árak csökkentése* volna a versenyből adódó tipikus lépés. Egy termelő ily módon kísérrelheti meg magához vonzani a kereslet nagyobb részét, hogy ezáltal növelje a kihasználtsági arányt és a méretgazdaságossági előnyöket.⁶³ Önmagában ezért az a körülmény, hogy az árak nem fognak emelkedni, nem alkalmas a versenykorlátozás fennállásának kizárására.

58 – Lásd ezen indítvány 53–56. pontját; Bellamy & Child, loc. cit. (15. lábjegyzet) 3.029. pont; Odudu, O, Art. 81(3), Discretion and Direct Effect, loc. cit. (42. lábjegyzet), 19. o.; Leupold, H, Weidenbach, G., loc. cit. (16. lábjegyzet) 1008. és 1009. o.

59 – A másik piaci oldal alkuereje tekintetében lásd a 30. lábjegyzetben hivatkozott Montecatini kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 114–128. pontját. Ezen ítélet 116. pontja szerint a felperes különösen arra hivatkozott, hogy az Elsőfokú Bíróság nem vette figyelembe a másik piaci oldal erősebb alkupozícióját. Ezen ítélet 127. pontjában a Bíróság megállapította, hogy az ilyen körülmények csak akkor bírhatnak jelentőséggel, ha a gazdasági környezet kizárja a hatékony verseny minden formáját.

60 – Hivatkozás a 6. lábjegyzetben.

61 – Ibid, 114–134. pont.

62 – Ilyen esetben alaposan meg kell vizsgálni, hogy sérül-e a verseny azon funkciója, hogy a termék a fogyasztóhoz optimálisan, a lehető legalacsonyabb áron jusson el (lásd ezen indítvány 52. pontját).

63 – Schulz, N., loc. cit. (53. lábjegyzet), 84–86. o.

76. *Harmadszor* nem világos, hogy az a körülmény, hogy az összkapacitás csökkentése „egyszeri”, mennyiben alkalmas arra, hogy kizárja a verseny összkapacitás csökkentése révén történő korlátozását. Jelezni kell továbbá, hogy a kilépési szerződések és a BIDS-megállapodás hatásai nem korlátozódnak egyetlen időpontra. A kilépőkre vonatkozó versenytilalom például két évre szól, a használati és rendelkezési korlátozás pedig öt évre.

b) A kilépők piacelhagyása

78. Amint fentebb kifejtésre került,⁶⁵ az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés c) pontjából és az ügy irataiból számomra az derül ki, hogy a feldolgozóipari ágazatban ez idáig nem került sor jelentősebb mértékben a piac elhagyására, és hogy a piac elhagyása a BIDS-megállapodás hiányában legalábbis rövid távon nem érné el a teljes feldolgozóipari ágazat termelési kapacitásának 25%-át.

77. *Összességében* sem a BIDS által felvetett körülményekből, sem az alapügy más körülményeiből nem tűnik ki számomra olyan érv, amely megkérdőjelezné az egyes feldolgozók piacról történő kilépése révén a teljes feldolgozóipari ágazat szintjén megvalósuló 25%-os termelésikapacitás-csökkentés és a verseny korlátozása közötti összefüggést. Ellenkezőleg, a megállapodás a verseny kiváltását jelenti. Az összkapacitás 25%-os csökkentése esetén nincsenek komoly kétségeim azt illetően, hogy egy ilyen intézkedés érzékelhető hatást gyakorol a versenyre. A 3. pontban még kifejtendő átfogó értékelés sérelme nélkül úgy tűnik, hogy a teljes feldolgozóipari ágazat termelési kapacitásának 25%-kal történő korlátozása a verseny érzékelhető korlátozására irányul.⁶⁴

79. A teljesség kedvéért azt is meg fogom vizsgálni, hogy akkor is versenykorlátozás fennállására lehetne-e jutni, amennyiben az első hipotetikus esetben (a BIDS-szerződésekhez hasonló megállapodások hiányában) a piaci mechanizmusok hatására a piac hasonló nagyságrendű elhagyására kerülne sor.

80. Az EK 81. cikk (1) bekezdése alapján az önállóságra vonatkozó követelmény bármilyen korlátozása tilos, amennyiben az olyan

64 – Lásd még: Jürgens, R., loc. cit. (52. lábjegyzet), 95. o.

65 – Lásd ezen indítvány 64. pontját.

versenyfeltételekhez vezet, amelyek – figyelembe véve a kínált termékek vagy szolgáltatások jellegét, a részt vevő vállalkozások jelentőségét és számát, továbbá az érintett piac nagyságát – nem felelnek meg a szóban forgó piacon szokásos feltételeknek.⁶⁶

81. Az első hipotetikus esetben (a BIDS-szerződések hiányában) a verseny szelekciós hatása főszabály szerint ahhoz vezetne, hogy a leghatékonyabb feldolgozók maradnának a piacon, illetve azok a feldolgozók, amelyek ügyfeleik, és végeredményben a fogyasztók igényeit a legmegfelelőbben képesek kielégíteni. Amennyiben a maradók kiválasztása a második hipotetikus esetben (a BIDS-szerződések mellett) nem a piaci mechanizmusok, hanem a feldolgozók közötti megállapodás révén történik, ez befolyásolja a verseny szelekciós hatását. A jelen ügyben ezt megerősíti például az is, hogy a BIDS-megállapodás alapján nem lehetséges, hogy egy feldolgozó csak egyes üzemeit állítsa le. A BIDS-megállapodás alapján tehát nem lehetséges, hogy egy feldolgozó kevésbé hatékony üzemeit állítsa le, és hatékony feldolgozóüzemeivel továbbra is a piacon maradjon.

82. A 3. pontban még kifejtendő átfogó értékelés sérelme nélkül úgy tűnik, hogy a verseny szelekciós hatásának ilyen befolyásolása a verseny korlátozására irányul.⁶⁷

c) Hozzájárulások fizetése

83. Először is meg kell állapítani, hogy a hozzájárulás fizetése azt eredményezi, hogy a maradók a hozzájárulásokkal nem rendelkezhetnek szabadon, és növekednek feldolgozási költségeik. A feldolgozási költségek növekedésével a maradók hamarabb elérik a veszteséges működés határát. Ennek versenykorlátozás lehet az eredménye, amennyiben a hozzájárulás-fizetés érzékelhetően befolyásolja a maradók piaci magatartását.⁶⁸ A nemzeti bíróságnak ezért meg kell vizsgálnia, hogy a hozzájárulások, nagyságuktól függetlenül, érzékelhető hatással lehetnek-e a maradók piaci magatartására.

84. Emellett a hozzájárulások lépcsőzetes volta a szokásos vágási mennyiség függvényében alkalmas arra, hogy a maradók közötti verseny korlátozásához vezessen. A BIDS azzal érvelt, hogy a hozzájárulás-fizetés mindössze annak „árát” jelenti, hogy a maradók átveszik a kilépők piaci részesedését. A maradóknak versengeniük kell e piaci részesedések megszerzéséért. Valamennyi feldolgozót 11 eurós költség terhelné. A maradók közötti verseny így nem korlátozott.

66 – Lásd a 16. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítélet 116. és 117. pontját.

67 – Lásd még: Jürgens, R., loc. cit. (52. lábjegyzet), 95. o.

68 – A C-180/98. sz., Pavlov és társai ügyben 2000. szeptember 12-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-6451. o.) 90–97. pontja.

85. E ponton elég arra utalni, hogy az ilyen szabályozás szükségszerű következménye, hogy a maradók eredeti piaci részesedése védelmet élvez. Amennyiben egy olyan feldolgozó, aki a szokásos vágási mennyiségét már elérte (out-performer), versenyben áll egy olyan feldolgozóval, aki a szokásos vágási mennyiségét még nem érte el (low-performer), az out-performernek mindaddig 9 eurós költséghátránya van, amíg a low-performer el nem éri a szokásos vágási mennyiségét. A lépcsőzetesség ezért tendenciósan a feldolgozók szokásos vágási mennyiségének védelméhez vezet. A maradók ugyanakkor nemcsak a kilépők felszabaduló vágási mennyisége tekintetében állnak versenyben, hanem szokásos vágási mennyiségük tekintetében is. A hozzájárulások lépcsőzetes volta így a szokásos vágási mennyiség tekintetében is csökkenti a versenyt. Amennyiben egy feldolgozó a piaci feltételek alapján arra számíthat, hogy az össztermelés a jövőben stagnálni vagy csökkenni fog,⁶⁹ igen pontosan meg tudja határozni, hogy mikor fogja átlépni szokásos vágási mennyiségét.

86. A fenti indok miatt⁷⁰ nincs jelentősége annak, hogy a hozzájárulások fizetésének eredményeképpen az össztermelés nem csökken, és az árak nem emelkednek. Az a körülmény sem alkalmas a versenykorlátozás fennállásának kizárására általános jelleggel, hogy a hozzájárulások fizetése egy évre

korlátozódik. Az ilyen körülményeket adott esetben az EK 81. cikk (3) bekezdésének keretében lehet figyelembe venni.

d) Használatra és rendelkezésre vonatkozó előírások

87. Amennyiben a használatra és rendelkezésre vonatkozó előírások célja a kilépők újbóli piacra lépésének megakadályozása, ez a piacról történő kilépést biztosító intézkedést jelent, és ezzel a kilépők piacelhagyásának hatásait erősíti. E vonatkozásban a fentebb kifejtettekre szeretnék utalni.⁷¹

88. A használati és rendelkezési korlátozások emellett arra is irányulhatnak, hogy távol tartsák azon potenciális külső versenytársakat, amelyek nem tagjai a BIDS-nek.

69 – Ezt a High Court állapította meg.

70 – Lásd ezen indítvány 70–75. pontját.

71 – Lásd ezen indítvány 67–77. pontját.

Amennyiben megállapítható, hogy a jelenlegi piaci feltételek mellett gazdaságilag nem jövedelmező új feldolgozóüzemeket építeni,⁷² úgy számomra a BIDS-szerződésekben szereplőkhöz hasonló használati és rendelkezési korlátozások főszabály szerint alkalmasnak tűnnek arra, hogy korlátozzák a potenciális külső versenytársak által támogatott versenyt.

89. Az EK 81. cikk (1) bekezdése a potenciális versenyt is védi.⁷³ Amennyiben megállapítható, hogy a múltban új versenytársak sikeresen léptek a piacra,⁷⁴ ez a jövőre vonatkozóan sem tekinthető pusztán elméleti lehetőségnek. Sok minden szól ezért amellett, hogy a használatra és rendelkezésre vonatkozó előírások korlátozni fogják a potenciális versenytársak piacra lépését.

90. Az, hogy a potenciális külső versenytársak számára egyéb lehetőségek is nyitva állnak a piacra lépésre, megítélésem szerint csak a versenykorlátozás érzékelhető voltának tekintetében bír jelentőséggel. Mivel az összkapacitás mintegy 25%-ára vonatkozna használati és rendelkezési tilalom, sok minden szól a versenykorlátozás érzékelhető volta mellett.

72 – Ezt a High Court állapította meg.

73 – A C-234/89. sz. Delimitis-ügyben 1991. február 28-án hozott ítélet (EBHT 1991., I-935. o.) 21. pontja.

74 – A High Court az Exel Meats Limited piacra lépésére utalt.

91. A nemzeti bíróságnak ezért meg kell vizsgálnia, hogy léteznek-e potenciálisan piacra lépő versenytársak, és hogy ez utóbbiakat érdekelheti-e a piacra lépés a kilépők feldolgozóüzemeinek megszerzése révén.

92. A maradék emellett a leállított üzemeket nem használhatják kapacitásuk növeléséhez. Ez is a verseny korlátozását jelenti különösen akkor, ha a jelenlegi piaci feltételek mellett gazdaságilag nem jövedelmező új feldolgozóüzemeket építeni.⁷⁵

93. A fent kifejtett indokok alapján⁷⁶ nem bír relevanciával az a körülmény, hogy a használatra és rendelkezésre vonatkozó előírások hatására nem csökken az össztermelés, és nem emelkednek az árak.

75 – Ezt a High Court állapította meg.

76 – Lásd ezen indítvány 70–75. pontját.

e) Eredmény

94. Nem érintve annak lehetőségét, hogy figyelembevételre kerülhet a BIDS-szerződések verseny elősegítésére irányuló célja vagy a verseny szempontjából nem kifogásolható elsődleges célja, az alábbi köztes eredményre jutottam: a teljes feldolgozóipari ágazat termelési kapacitásának 25%-kal történő tervezett csökkentése bizonyos feldolgozók piacelhagyása révén, a hozzájárulások fizetésének lépcsőzetes volta, valamint a használati és rendelkezési korlátozások a megállapodásnak olyan elemei, amelyeknek szükség-szerű következménye a verseny korlátozása.

95. E tekintetben csak a teljesség kedvéért szeretnék utalni arra, hogy a BIDS nem állami kényszer hatására járt el.⁷⁷ Az, hogy a piaci tanulmányt az ír kormány finanszírozta, és hogy a Marha- és Borjúhús Munkacsoport felszólította a feldolgozóipari ágazatot a piaci tanulmányban foglaltak végrehajtására, nem jelent állami kényszert.

3. A BIDS-szerződések által követett célok figyelembevétele

96. A BIDS arra hivatkozik, hogy a BIDS-szerződések célja az, hogy korlátozza a több-

letkapacításokat, és elérhetővé tegye a méretgazdaságossági előnyöket. Különösen a hozzájárulások kivétele, valamint a használati és rendelkezési korlátozások igazolhatók e jogszerű célra tekintettel.

97. *Először is* e ponton újfent utalnék arra, hogy a jelen vizsgálatnak csak az a tárgya, hogy egy adott megállapodás célja a verseny korlátozása-e. Az EK 81. cikk (1) bekezdésének keretében a vizsgálatnak nem tárgya, hogy a versenykorlátozás annyira nyilvánvaló vagy kifogásolható-e, hogy az egy tipikus kartellhez hasonlítható.

98. *Másodszor* figyelembe kell venni, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében nem lehet eltekinteni az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazásától azon körülmény hatására, hogy egy adott ágazatban konjunkturális vagy strukturális válság van.⁷⁸

77 – Egy ilyen körülményt főszabály szerint csak akkor kell vizsgálni, amennyiben az érintett vállalkozás hivatkozik rá, lásd a 30. lábjegyzetben hivatkozott Montecatini kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 128. pontját.

78 – A T-217/03. és T-245/03. sz., FNCBV kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. december 13-án hozott ítélet (EBHT 2006., II-4987. o.) 90. pontja és a T-305/94–T-307/94., T-313/94–T-316/94., T-318/94., T-325/94., T-328/94., T-329/94. és T-335/94. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1999. április 20-án hozott ítélet (EBHT 1999., II-931. o.) 740. pontja.

99. *Harmadrészt* az a körülmény, hogy a felek a megállapodással jogszerű célkitűzést követtek, a Bíróság ítélezési gyakorlata értelmében főszabály szerint nem zárja ki a célzott versenykorlátozás fennállását.⁷⁹

4. Eredmény

102. Végeredményben meg kell állapítani, hogy a BIDS-szerződésekhez hasonló megállapodás célja a verseny korlátozása.

100. A Bíróság fent hivatkozott ítélezési gyakorlata⁸⁰ értelmében csak akkor más a helyzet, ha a megállapodás a verseny elősegítésére irányul, vagy versenysemleges célt követ. A jelen ügyben nem ez a helyzet. Ellenkezőleg, a teljes feldolgozóipari ágazat jövedelmezőségének a többletkapacitás 25%-kal történő csökkentése révén történő javítására irányuló célkitűzés szükségszerűen a verseny korlátozásához vezet.⁸¹

C – A BIDS-szerződésekhez hasonló megállapodás elemeinek végső értékelése

103. Ezek után be kívánom mutatni, hogy a BIDS-szerződésekhez hasonló megállapodások egyes elemeit miként kell megítélni az EK 81. cikk (1) bekezdésének b) pontjában szereplő esetkör és az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő általános rendelkezés szempontjából.

101. *Negyedszer* a BIDS célja az, hogy a méretgazdaságosság révén előnyöket érjen el a termelésben. Az EK 81. cikk (1) bekezdésének és az EK 81. cikk (3) bekezdésének viszonyából ugyanakkor az következik, hogy az ilyen célt csak az EK 81. cikk (3) bekezdésének keretében lehet figyelembe venni.⁸²

104. Fenntartásaim vannak a versenykorlátozások túlzott kategorizálásával szemben. Egy megállapodás tartalmát mindig annak jogi és gazdasági környezetének figyelembevételével kell megítélni. Álláspontom szerint a jelen ügy jól mutatja, hogy nem mindig célravezető egy adott megállapodásnak a tipikus súlyos versenykorlátozásokkal való összehasonlításán alapuló megközelítés, és az nem feltétlenül ad választ arra a kérdésre,

79 – A 20. lábjegyzetben hivatkozott IAZ International Belgium és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 22–25. pontja.

80 – Lásd ezen indítvány 52–55. pontját.

81 – Lásd ezen indítvány 67–77. pontját.

82 – Lásd ezen indítvány 55–57. pontját.

hogyan fennáll-e célzott versenykorlátozás. Mivel az EK 81. cikk (1) bekezdésének a)–e) pontjában szereplő példák nem jelentenek zárt listát, egy ilyen kategorizálás nem is feltétlenül szükséges. Jogi szempontból elegendő az általános rendelkezésre tekintettel elvégzett szubszumció.

105. A vállalkozások és jogtanácsosaik számára azonban segítséget jelenthet a kategóriák meghatározása, különös tekintettel az önálló értékelés most működő rendszerére. Ezért azt javaslom a Bíróságnak, hogy az alábbiak szerint kategorizálja a fent azonosított, célzott versenykorlátozásokat.

106. Az összkapacitás csökkentése önmagában véve olyan versenykorlátozást jelent, amely az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő általános rendelkezés hatálya alá esik. Nem szükséges megválaszolni azt, hogy emellett a termelés korlátozását is jelenti-e az EK 81. cikk (1) bekezdésének b) pontja értelmében.⁸³ Amennyiben – mint a jelen ügyben is – az összkapacitás korlátozására

azáltal kerül sor, hogy egyes feldolgozók elhagyják a piacot, és ezáltal beszüntetik termelésüket, fennáll az EK 81. cikk (1) bekezdésének b) pontja értelmében vett termelés korlátozása is. Először is az EK 81. cikk (1) bekezdése b) pontjának megfogalmazásából nem lehet arra következtetni, hogy az össztermelés a kiindulópont. Másrészt az egyéb példákkal való összevetés mellett szól, hogy elegendő egy piaci szereplő termelésének korlátozása. Harmadrészt a rendelkezés célja alapján ugyancsak nem tűnik igazolhatónak a teljes piac termelésének az alapulvétele. Ellenkezőleg, az EK 81. cikk (1) bekezdésének védelmi célja, a verseny azon funkciójának megóvása, hogy a termékek a fogyasztókhöz optimálisan, a lehető legacsonyabb áron jussanak el, már akkor is érvényesül, ha egy piaci résztvevő korlátozza termelését, vagy azt teljesen leállítja.

107. A hozzájárulások lépcsőzetes volta alkalmas arra, hogy visszatartsa a maradékat attól, hogy piaci részesedésüket a többi maradé eredeti piaci részesedésének terhére növeljék. Ezért ugyancsak a termelés korlátozását jelenti.

108. A használati és rendelkezési korlátozások ugyancsak alkalmasak arra, hogy korlátozzák a feldolgozók termelésének növelését kapacitásaik növelése révén, ezért szintén a termelés korlátozásának minősülnek.

⁸³ – Lásd e tekintetben az 52. lábjegyzetben hivatkozott Atlantic Container Line és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletet.

VII – Véggövetkeztetések

109. A fenti megfontolások alapján javasolom, hogy a Bíróság az alábbiak szerint válaszoljon a Supreme Court által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre:

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésben leírt tartalommal rendelkező megállapodás az ott leírt körülmények között a verseny korlátozását célozza, és ezért nem egyeztethető össze az EK 81. cikk (1) bekezdésével, amennyiben az e rendelkezésben foglalt további feltételek teljesülnek.